

Bryd den grønne bro efter høst og forebyg angreb af tabsvoldende skadedyr i vintersæd i efteråret

Bladlus, fritfluer, bygfluer og snegle er efterhånden hvert år udfordrende gæster i flere vintersædsmarker – angrebsgraden af hver af dem naturligvis afhængig af sæsonens vejr- og opformeringsbetingelser. Tidlig såning af vintersæden øger risikoen for udfordringer med skadedyrene, og fugtige forhold i juli og august måned er desuden gunstigt for såvel lus som snegle, fordi deres føde- og opformeringsgrundlag (græsser og spildkorn) er i god vækst under disse forhold. Fokus her og nu er naturligvis, at få sikret høsten indimellem bygerne, men derefter er det vigtigt at være obs. på, at få den nye sæson i marken forberedt bedst muligt.

Fælles for skadedyrene er, at de forebygges / bekæmpes bedst ved at bryde ”den grønne bro” efter høst. Sørg for, at spildkorn og græsukrudt ikke står urørt efter høst og frem til såning af vintersæden. Dette er især vigtigt i marker, som ikke er nedvisnede før høst og/eller hvor der er/har været en tæt græsmatte i bunden af forfrugten.

Jordbearbejdning forud for vintersæd

Uanset om vintersæden skal etableres pløjefrit eller med forudgående pløjning, anbefales at holde jorden sort efter høst ved øverlig harvning (ca. 3-5 cm's dybde) én eller flere gange før etablering af vintersæd. Herved forstyrres skadedyrene og herunder også sneglene, da deres føde- og opformeringsgrundlaget forsvinder. Harvning vil naturligt have størst effekt under tørre forhold. Undlad dyb harvning, da essensen er, at man med øverlige harvninger skal forstyrre skadedyrene samtidig med, at man får spildkorn og især spildraps til at spire inden efterfølgende pløjning / glyphosatbehandling forud for såning af vintersæden.

Jordbearbejdning forud for vårsæd

Marker, der skal efterfølges af vårsæd, bør til gengæld ligge urørt hen i løbet af efterårsmånederne. Skal der etableres efterafgrøder i markerne efter høst, vil den megen jordfugt i år betyde, at efterafgrøderne vil kunne fremspire uden behov for jordbearbejdning / at meget øverlig jordbearbejdning (maks. 2-3 cm's dybde) ved etablering er tilstrækkelig. Alle græsukrudsfrø - på nær gold hejre - fremspirer bedst med efterfølgende henfald ved at ligge urørt hen i stubben i løbet af efterårs- og vintermånederne. Således reducerer man udfordringerne med græsukrudt mest muligt. Har man meget gold hejre, vil det oftest være i udsiderne af markerne, og her kan man så foretage en øverlig harvning.

Bladlus

Viruset havrerødsot overføres af bladlus i efteråret, og symptomerne viser sig løbende i foråret fra begyndende vækst – tidligst i vinterbyg, mens symptomer i vinterhvede oftest først ses hen i maj-juni måned.

Jo tidligere såning i efteråret, jo større risiko for angreb. For hver uges udsættelse af såtiden kan der opnås op til en halvering af angrebene af havrerødsot. Generelt ses de kraftigste angreb ved såning før cirka 10.-15. september på lunere lokaliteter.

Årsagen hertil er, at bladlusene om efteråret søger attraktive værtplanter. Derfor er de tidligst fremspirede marker mest udsatte. Derudover har bladlusene længere tid til at overføre viruset i tidligt såede marker, før kulde sætter en stopper for deres aktivitet.

Foruden forebyggelse af bladlusangreb i stubben er det muligt at anvende pyrethroider (og desuden Biscaya i vinterbyg) mod bladlus i efteråret, men det er meget vanskeligt at vurdere angrebsgraden og forudsige det bedste tidspunkt for bekæmpelse.



Billede 1. Symptomer på havrerødsot i vinterbyg tidligt forår.

Fritfluer

3. generation fritfluer lægger æg fra slutningen af august til ind i september. Fritfluerne kan skade ved enten

- at ligge æg direkte i vintersæden i 1,5-2 bladstadiet *eller*
- at ligge æg på spildkornsplanter og græsukrudt i stubben efter forfrugten. Planter med 1,5-3 blade er attraktive for æglægning, mens der ikke lægges æg på ældre planter.



Billede 2. Symptomer på angreb efter fritfluelarver i vinterrug tidligt efterår.

I 2018 var især vinterrug hårdt ramt angrebet af fritfluer, og især hvis forfrugten var tidligt sået rug etableret pløjefrit. Typisk ses skaden af fritfluer i striber efter mejetærskeren, hvor fremspiringen af spildkorn er størst.

I værste tilfælde kan fritfluelarverne rydde en hel plantebestand, og omsåning blev i 2018 nødvendigt i

flere især tidligt såede marker. Mildere angreb ses kun sporadisk i plantebestanden, og vil ikke have større betydning for udbyttet, fordi naboplanterne delvis vil kompensere for skaderne på afgrøden.

Der er ikke mulighed for kemisk bekæmpelse af fritfluer og deres larver i vintersæden.

Bygfluer

I foråret 2019 kunne vi observere angreb af 1. generation bygfluens larve i flere vintersædsmarker (og senere af 2. generations larver i mange vårhvedemarker). Fra angrebne vårhvedemarker kan bygfluerne flyve til ny-sået vintersæd her i efteråret, hvor 1. generation bygfluer lægger æg i september og kan angribe især tidligt sået vintersæd.

Symptomerne bliver først tydelige i foråret i marts-april måned. Angreb i vintersæd er dog mindre tabsvoldende end i vårhvede, og ofte kompenserer vintersæd for angrebne skud, hvis væksten ikke er hæmmet af andre årsager.

Karate fik i foråret 2019 en godkendelse til mindre anvendelse til bekæmpelse af bygfluer i vårhvede og vårbyg. Der er søgt om (men pt. endnu ikke givet) en udvidelse til brug i vintersæd i kornets st. 11-12.



Billede 3. Rugplante med fortykkede skud som følge af bygfluens larver ("løgplanter") tidligt forår.

Snegle

På især lerjord men også på andre jordtyper skal man være opmærksom på evt. angreb af snegle. Der er risiko for angreb i vinterraps, vintersæd og andre efterårssåede afgrøder. Angreb er oftest værst efter "fugtige" forfrugter såsom vinterraps, frøgræs, kløverfrø, kløvergræs og lignende og fugtige somre/sensomme.

I vinterraps æder sneglene af kim- og løvblade, mens frøene kun sjældent angribes. I vintersæd bliver både kerner og senere blade ædt. Tidlige angreb i vintersæd viser sig derfor som manglende fremspiring – pas især på rugkernerne/-markerne, da de kan blive ædt af snegle i løbet af "ingen" tid. I vinterraps er der oftest størst risiko for snegleangreb i direkte såede raps, og her bør der uanset hvad spredes sneglekorn allerede ved etablering. Pløjer man, er det meget vigtigt, at jorden bliver godt pakket efterfølgende.



Billede 4 og 5. Symptomer af angreb af agersnegle i henholdsvis vinterhvede og vinterraps.

I risikoafgrøder, -marker / -områder i marker anbefales at sprede 5-7 kg/ha SluXX HP allerede ved såning og holde øje med hvor hurtigt sneglekornene bliver spist. Gentagne behandlinger kan være nødvendige.